

Wiad. entomol.	23 (3): 157-162	Poznań 2004
----------------	-----------------	-------------

Kałużnice (*Coleoptera: Hydrophiloidea*) i *Hydraenidae* (*Coleoptera: Staphylinoidea*) nowe dla Wyżyny Małopolskiej

Hydrophiloidea (*Coleoptera*) and *Hydraenidae* (*Coleoptera: Staphylinoidea*)
new to the Małopolska Upland

MAREK PRZEWOŹNY¹, MAREK MILKOWSKI²

¹ Os. Czecha 72/19, 61-289 Poznań, e-mail: marekprzewozny@poczta.onet.pl

² ul. Królowej Jadwigi 19/21, 26-600 Radom, e-mail: milkowski@poczta.neostrada.pl

ABSTRACT: Sixteen species of *Hydrophiloidea* (*Coleoptera*) and two species of *Hydraenidae* are recorded for the first time from the Małopolska Upland.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydrochidae*, *Hydrophilidae*, *Hydraenidae*, new localities, E Poland, Małopolska Upland.

W ciągu ostatnich lat ukazało się wiele prac uzupełniających stan poznania wodnych chrząszczy wschodniej Polski, dotyczyły one głównie Pojezierza Mazurskiego, Podlasia i Wyżyny Lubelskiej (PRZEWOŹNY i in. w druku), a także Gór Świętokrzyskich – położonych w obrębie Wyżyny Małopolskiej, stanowiących jednak odrębną jednostkę wg podziału przyjętego w „Katalogu fauny Polski” (BIDAS, PRZEWOŹNY 2003). Pomimo wielu publikacji, *Hydrochidae*, *Hydrophilidae* i *Hydraenidae* nadal pozostają jednymi ze słabiej zbadanych rodzin chrząszczy w Polsce, szczególnie w jej wschodniej części. Poniżej podajemy spis 18 gatunków nowych dla Wyżyny Małopolskiej, dotychczas z tej krainy podawane były tylko 32 gatunki ze 106 występujących w Polsce *Hydrophiloidea* (30% fauny tej nadrodziny w Polsce) i 3 gatunki z 45 występujących w Polsce *Hydraenidae* (6% fauny tej rodziny w Polsce) (BURAKOWSKI i in. 1976, 2000; PRZEWOŹNY 2004; dane własne pierwszego z autorów). Liczba kałużnic podanych z Wyżyny Małopolskiej obecnie wzrasta do 48 gatunków (45% fauny tej nadrodziny w Polsce) a *Hydraenidae* do 5 gatunków (11% fauny tej rodziny w Polsce)

Wszystkie okazy zebrał drugi z autorów a oznaczył pierwszy autor. Układ taksonów i nazewnictwo przyjęto za wykazem polskich *Hydrophiloidea* (PRZEWOŻNY 2004).

HYDROCHIDAE

Hydrochus carinatus GERMAR, 1824

- Radom - Wincentów (EC10), 17 VIII 2003, 3 exx.
Najczęstszy gatunek rodziny, wykazywany z 15 krain.

HYDROPHILIDAE

Anacaena (Anacaena) lutescens (STEPHENS, 1829)

- Puszcza Kozienicka, „Wsola” – Duży Ług (EC10), 21 IX 1998, 2 exx., wysiany ze zbutwiałych liści w olsie;
- Radom - Las Kapturski (EB09), 1 IV 2002, 1 ex., w kałuży na skraju lasu;
- Radom - Młynek Janiszewski (EB19), 14 IV 2003, 1 ex., w sadzawce;
- Radom - Wincentów, 17 VIII 2003, 2 exx.
Jeden z najpospolitszych gatunków rodziny, wykazywany z 16 krain.

Laccobius (Dimorpholaccobius) bipunctatus (FABRICIUS, 1775)

- Radom - Wincentów, 11 VIII 2003, 1 ♀, w wyschniętej sadzawce.
Pospolity gatunek, wykazywany z 13 krain.

Laccobius (Laccobius) albipes KUWERT, 1890

- Radom - Wincentów, 17 VIII 2003, 1 ♂.
Gatunek rzadko odławiany i wykazywany w Polsce, znany z 14 krain, ale w większości z nielicznych stanowisk, głównie na podstawie starych danych (BURAKOWSKI i in. 1976). W ostatnich latach podawany tylko trzykrotnie, z Pojezierza Mazurskiego, Podlasia i Wyżyny Lubelskiej (CZACHOROWSKI i in. 1993; BUCZYŃSKI, PIOTROWSKI 2002; BUCZYŃSKI i in. 2003).

Laccobius (Laccobius) colon (STEPHENS, 1829)

[= *L. biguttatus* GERHARDT, 1877]

- Radom - Wincentów, 17 VIII 2003, 1 ♀.
Jeden z najrzadziej spotykanych i wykazywanych gatunków rodzaju, znany z pojedynczych stanowisk w 8 krainach, głównie na podstawie danych z pierwszej połowy ubiegłego wieku (BURAKOWSKI i in. 1976). W ostatnich

latach podawany tylko trzykrotnie z Pojezierza Mazurskiego i Podlasia (MIELEWCZYK 1998; PAKULNICKA, BARTNIK 1999; PAKULNICKA 2003).

Helochares (Helochares) obscurus (O. F. MÜLLER, 1776)

- Radom - Wincentów, 15 VIII 2003, 1 ex., 17 VIII 2003, 2 exx.
Jeden z najpospolitszych gatunków rodziny, wykazywany z 17 krain.

Enochrus (Lumetus) testaceus (FABRICIUS, 1801)

- Radom - Wincentów, 25 X 2003, 1 ♀, sadzawka – na zanurzonej pniaku.
Szeroko rozprzestrzeniony w Polsce gatunek, dość często spotykany, wykazany z 14 krain.

Cercyon (Cercyon) convexiusculus STEPHENS, 1829

- Radom - Wincentów, 11 VIII 2003, 2 exx., 15 VIII 2003, 1 ex., w wyschniętej sadzawce.
Do niedawna uważany za dość rzadko spotykany gatunek (BURAKOWSKI i in. 1976), jednak według obserwacji pierwszego z autorów jest on dość pospolity. Wykazany dotychczas z 10 krain.

Cercyon (Cercyon) haemorrhoidalis (FABRICIUS, 1775)

- Radom (EB09), dolina Mlecznej, 9 IV 1994, 1 ex., lasek topolowy, pod padliną gawrona;
- Radom - Wincentów, 3 XI 2002, 1 ex., w odchodach bydłych.
Gatunek często spotykany, wykazany z 16 krain.

Cercyon (Cercyon) marinus THOMSON, 1853

- Radom - Wincentów, 11 VIII 2003, 2 exx., w wyschniętej sadzawce.
Pospolity gatunek, wykazywany z 18 krain. Często licznie przylatuje do światła.

Cercyon (Cercyon) tristis (ILLIGER, 1801)

- Radom - Las Kapturski, 24 IX 1998, 1 ex., w locie.
Pospolity gatunek, wykazywany z 14 krain. Jego umieszczenie na „Polskiej Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych” (PAWŁOWSKI i in. 2002) wydaje się niczym nieuzasadnione.

Megasternum obscurum (MARSHAM, 1802)[= *M. boletophagum* (MARSHAM, 1802)]

- Radom - Młynek Janiszewski, 26 VIII 2001, 1 ex., pod kością na łące.
Pospolity gatunek, wykazywany z 16 krain.

Cryptopleurum crenatum (PANZER, 1794)

- Puszcza Kozienicka, Owadów (EC10), 15 VIII 2003, 1 ex., w odchodach bydłych;
- Radom - Wincentów, 15 VIII 2003, 1 ex., w odchodach bydłych.
W Polsce gatunek rzadko spotykany, znajdowany zwykle w pojedynczych egzemplarzach, wykazany z 12 krain.

Cryptopleurum subtile SHARP, 1884

- Radom - Las Kapturski, 16 IX 2002, 1 ex., na zgniłym ogórku;
- Puszcza Kozienicka, Owadów, 15 VIII 2003, 1 ex., w odchodach bydłych.
Pospolity i szeroko rozprzestrzeniony w Polsce gatunek, chociaż wykazany dopiero z 7 krain.

Sphaeridium lunatum FABRICIUS, 1792

- Puszcza Kozienicka, Owadów, 15 VIII 2003, 1 ♂.
Jeszcze do niedawna uważany za rzadko spotykany gatunek (BURAKOWSKI i in. 1976). Wykazywany z 13 krain, głównie na podstawie starych danych z XIX i początków XX wieku. Jednak według obserwacji pierwszego z autorów jest on gatunkiem szeroko rozprzestrzenionym, bardzo pospolitym i liczny w odchodach zwierząt.

Sphaeridium marginatum FABRICIUS 1787

- Puszcza Kozienicka, Owadów, 15 VIII 2003, 2 ♀ ♀.
Gatunek dopiero niedawno stwierdzony w Polsce, wcześniej traktowany jako odmiana *S. bipustulatum* var. *marginatum* FABR., wykazany dotychczas tylko z 3 krain: Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992), Podlasia (PRZEWOŻNY, LASOŃ 2003) i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (PRZEWOŻNY 2004). Jednak według obserwacji pierwszego z autorów jest to gatunek rozprzestrzeniony najprawdopodobniej w całej Polsce, pospolity i liczny w odchodach zwierząt. Nie był on jednak do niedawna odróżniany od *S. bipustulatum* FABR.

HYDRAENIDAE

Hydraena (Hydraena) palustris ERICHSON, 1837

- Radom - Wincentów, 17 VIII 2003, 1 ex.
Pospolity gatunek, wykazywany z 11 krain.

Limnebius parvulus (HERBST, 1797)

[= *L. truncatulus* THOMSON, 1853]

- Radom - Wincentów, 17 VIII 2003, 1 ex., sadzawka – na zanurzonej pnia-
ku.
Pospolity gatunek, wykazywany z 11 krain.

SUMMARY

The paper contains a list of 16 species of *Hydrophiloidea* and 2 species of *Hydraenidae*, recorded for the first time on some localities in the Małopolska Upland: *Hydrochus carinatus*, *Anacaena lutescens*, *Laccobius bipunctatus*, *L. albipes*, *L. colon*, *Helochares obscurus*, *Enochrus testaceus*, *Cercyon convexiusculus*, *C. haemorrhoidalis*, *C. marinus*, *C. tristis*, *Megasternum obscurum*, *Cryptopleurum crenatum*, *C. subtile*, *Sphaeridium lunatum*, *S. marginatum*, *Hydraena palustris*, *Limnebius parvulus*. Before the present studies there were only 32 species of *Hydrophiloidea* recorded from the Małopolska Upland (30% of 106 species known from Poland and 3 species of *Hydraenidae* in Poland (6% of from 45 species recorded in the country) (BURAKOWSKI et al. 1976, 2000; PRZEWOŻNY in print). The current number of species recorded from the area are 48 species for *Hydrophiloidea* (45% of the Polish fauna) and 5 species for *Hydraenidae* (11%).

The most interesting species are *Laccobius albipes* and *L. colon* – both are rare species in Poland, and are known mostly from old records.

PIŚMIENNICTWO

- BIDAS M., PRZEWOŻNY M. 2003: Materiały do poznania kałużnic (*Coleoptera: Hydrophiloidea*) Gór Świętokrzyskich. *Wiad entomol.*, **22** (1): 5-12.
- BOROWIEC L., KANIA J., WANAT M. 1992: Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe dla Puszczy Białowieskiej. *Wiad. entomol.*, **11**: 133-141.
- BUCZYŃSKI P., CZACHOROWSKI S., MOROZ M., STRYJECKI R. 2003: *Odonata*, *Coleoptera*, *Trichoptera* and *Hydrachnidia* of springs in Kazimierski Landscape Park (Eastern Poland) and factors affecting the characters of these ecosystems. *Supplementa ad Acta Hydrobiologica*, **5**: 13-39.
- BUCZYŃSKI P., PIOTROWSKI W. 2002: Materiały do poznania chrząszczy wodnych (*Coleoptera*) Poleskiego Parku Narodowego. *Parki nar. Rez. przyr.*, **21**(2): 185-194.

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1976: Chrząszcze *Coleoptera* – *Adephaga* prócz *Carabidae*, *Myxophaga*, *Polyphaga*: *Hydrophiloidea*. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 4: 1-307.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrząszcze *Coleoptera* – Uzupełnienia tomów 2–21. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 22: 1-252.
- CZACHOROWSKI S., LEWANDOWSKI K., WASILEWSKA A. 1993: The importance of aquatic insects for landscape integration in the catchment area of the River Gizela (Masurian Lake Districts, northeastern Poland). *Acta hydrobiol.*, 35 (1): 49-64.
- MIELEWCZYK S. 1998: Materiały do znajomości entomofauny wodnej (*Odonata*, *Heteroptera*, *Coleoptera*) stawów rybnych pod Siedlcami jako proponowanego rezerwatu „Rybarkówka”. *Roczn. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra“*, 2: 109-118.
- PAKULNICKA J. 2003: Chrząszcze wodne (*Coleoptera*) mezotroficznego jeziora Babięty Wielkie na Pojezierzu Mazurskim. [W:] XIX Zjazd Hydrobiologów Polskich, Warszawa 2003. Streszczenia referatów i plakatów. Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski, 9–12 września 2003: 142.
- PAKULNICKA J., BARTNIK W. 1999: Changes in the fauna of aquatic beetles (*Coleoptera aquatica*) in Lake Luterskie (Olsztyn Lake District) in 1981–1993. *Fragm. faun.*, 42 (8): 71-93.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002: *Coleoptera* Chrząszcze. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110.
- PRZEWOŹNY M. 2004: Nowe stanowiska kałużnic (*Coeloptera: Hydrophiloidea*) w Polsce. *Wiad. entomol.*, 23 (2): 69-80.
- PRZEWOŹNY M., BUCZYŃSKI P., MIELEWCZYK S. [w druku]: Wodne chrząszcze (*Coleoptera: Gyrinidae, Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Helophoridae, Hydrochidae, Spercheidae, Hydrophilidae, Hydraenidae, Elmidae, Dryopidae*) doliny Bugu w regionie lubelskim (Polska Południowo-Wschodnia).
- PRZEWOŹNY M., LASOŃ A. 2003: Nowe dla Podlasia i Wyżyny Lubelskiej kałużnice (*Coleoptera: Hydrophilidae*). *Wiad. entomol.*, 22 (1): 60-61.